

UOT 796.5-05

**AZƏRBAYCANDA MƏDƏNİ İRS RESURSLARININ
QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ REYESTRİNDƏ BEYNƏLXALQ
TƏCRÜBƏNİN TƏTBİQİ İMKANLARI
(KİÇİK QAFQAZ TƏBİİ VİLAYƏTİ TİMSALINDA)**

V.S.DƏRGAHOV, S.Ə.TALİBOV, Q.V.MƏMMƏDOV
dargahov@gmail.com, patriotlibov@hotmail.com,
qoshqarmammadov373@gmail.com

Mədəni və maddi irs nümunələri turizmin gələcək inkişaf strategiyasında əsas istiqaməti olaraq cəlbediciliyinə görə fərqlənir. XXI əsrin əsas çağırışlarından olan mədəni irsin turizmde istifadə olunması hər bir ölkənin mövcud maddi və qeyri-maddi resurslarının beynəlxalq turizmde təqdim etməsinə səbəb olmuşdur. Eyni zamanda, xalqın maddi və qeyri-maddi irsinin turizm sənayesində istifadə olunması icmaların əlavə gəlir əldə etməsinə və dayanıqlı inkişafına təkan vermişdir. Mədəni irs resursların bazasına maddi, qeyri-maddi irs nümunələri, xalqın yaratdığı milli dəyərlər, ənənələr aid edilir.

Açar sözlər: maddi və mədəni irs, turizm resurslarının reyestri, Kiçik Qafqaz təbii vilayəti, mədəni turizm, mədəni məhsullar.

Metodologiya, son tədqiqatlar və nəşrlərin təhlili. Mədəni irs və ənənəvi mədəniyyətlər arasında əlaqələrin olması, maddi və simvolik olaraq bir çox ehtiyatları özündə birləşdirir. Mədəniyyətin mənbəyi xalqların uzun illər ərzində formalaşdırdığı davranış tərzlərini və onunla bağlı olan dəyərləri əks etdirməsindən ibarətdir ki, bu da, turizm resursu olaraq istifadə olunur [6].

Mədəniyyətin bir dəyər kimi qəbul edilməsi və prioritet kimi turizm resursu hesab edilməsi təkcə onun daxili dəyəri ilə deyil, həm də onun cəlbedici amilləri ilə əlaqədardır. Bu da öz növbəsində mədəni turizm resurslarının formalaşmasının bazasın təşkil edir [5]. Mədəni irsdən istifadə edilməsini “mədəni məhsullar” kimi adlanır. Bu məhsulların forlaşmasına mədəniyyətdən təsirlənən birliklər və mənalılar, dəyər yaradan amil və ya proses kimi qeyd edir. Mədəniyyətlərin sosial məkanlar və zamanlarda xüsusi bağlılığının deşifrə edilməsi, ənənələrdən gələn formal və qeyri-rəsmi biliklərin toplanmasını, tarixi-mədəni dəyərləri tərtib edilmiş turizm paketlərində əks olunmasını qeyd edir [7].

Dünyada qəbul edilmiş vahid təsnifat sistemində mədəni turizmin geniş anlayışları əhatə edərək mədəniyyətlər, bu sahədə olan fəaliyyət istiqamətlərin

və ənənəvi dəyərlərin bir çox sahələrini əhatə etmiş olur. Bu baxımdan mədəni turizm obyektlərinə daxildir: mədəni irs obyektləri, ifaçılıq sənəti, folklore nümunələri, təsviri incəsənət obyektləri, festivallar və digər xüsusi tədbirlər, dini obyektlər, kənd həyat tərzini, yerli mədəniyyət və adət-ənənələr, sənətkarlıq və əl sənəti işləri, etnoqrafiya, qonaqpərvərlik mədəniyyəti, müasir populyar mədəniyyət, xüsusi mədəni maraqlar və s.

Avropa kontekstində ənənəvi dəyərlər, maarifçilik nümunələri, arxeologiya, etnoqrafiya, tarixi-memoriallıq nümunələri, icmaların yerli mədəniyyətləri, elit davranış tərzləri, müxtəlif elit sosial təbəqələr davranışları mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi öyrənilir. Tarixi binalar, mədəni tədbirlər, qalereyalar, muzeylər, həmçinin ictimai yerlərin planlaşdırılması və dizaynı mədəniyyətə töhfə verən amil kimi qeyd olunur. Mədəni kapitala, həmçinin bir mədəniyyətin formalaşdırılması və marketinqi daxildir ki, bu da qeyri-maddi irs, tarixi-mədəni şəhərlərdə, etnoqrafiya və ənənələr daxil edilir [5].

Mədəni irsə turizm tələbinə görə istehlakçılar müxtəlif qruplara bölünür ki, bunlarda maraq dairəsi üzrə və irs nümunələrinə səyahət olunmasına görə müəyyən edilir. Amerika mədəni irs üzrə ekspert hesab edir ki, bütün turistlərin mədəniyyət yerlərini ziyarət etməsi baxımından aşağıdakı qruplara bölmək olar [8]:

-mədəni irs maraqları yüksək olan aktiv turistlər. Qeyd olunan segment yeni mədəni irs, ənənələrlə tanış olmaq, səyahətin məqsədinin mədəniyyətləri öyrənməkdən ibarətdir ki, bunlarda ümumi istehlakçı kütləsinin 15% təşkil edir.

-mədəni irsə marağı az olan qismən aktiv segmentlər. Bu segment istirahət, ritual, aktiv səyahətə üstünlük verən turistlərdir ki, bunlarda mədəni irs obyektlərin onların cəlbediciliyinə görə tanış olmağa üstünlük verirlər. Belə həvəsiz segment mədəni turizmdə daha geniş yer tutaraq 30% təşkil edir.

-passiv və aktiv istirahət, təbiət turlarından istifadə edən turistlərin mədəni motivli obyektlərin ziyarət etməsi. Qeyd olunan segment mədəniyyət obyektlərinə səyahəti planlaşdırmır, lakin yaxınlıqda olan mədəni irs nümunələrinə dərk etmə məqsədilə səyahətlər etmiş olurlar.

-mədəni irsin təsadüfi ziyarətçiləri. Mədəni irs nümunələrini ziyarət etməyə marağı onun cəlbediciliyi ilə bağlıdır. Bəzi hallarda müəyyən tədbirlərdə iştirak üçün mədəni irs nümunələri ilə tanış olurlar.

Turistlərin bölünməsinin başqa bir nümunə mədəni motivasiyalı turistlərdir ki, bunların səyahət üzrə əsas məqsədi mədəni irs nümunələri təşkil edir. Bu da kommersiyanı baxımından cəlbedici mədəni irs nümunələrinə səyahətdən ibarətdir. Mədəni təsirlərdən ruhlanan turistlər isə cəlbedici mədəniyyət mərkəzlərini tarixi-memoriallıq ansabıllarını ziyarət etməyə üstünlük verirlər. Digər segmentlər isə mədəni irs nümunələrinin həvəsis ziyarətçilərindən ibarətdir və ya təsadüfi ziyarətçilərə üstünlük verirlər [7].

Daha mürəkkəb mədəniyyətlərin tipologiyası onların cəlbediciliyi ilə yanaşı, gələn turistlərin dinamikası ilə müəyyən olunur. Turizmdə motivasiya

üçün mədəni motivlər bir çox istehlakçıların səyahət planlaşdırılmasına təsir edir. Mədəni turizmin əhəmiyyəti turistlərin səyahət seçimində üstünlük verildiyi mədəni irs nümunələrinin özəllikləri ilə bağlı olur [9]. Burada hədəfin mədəniyyətlər və irs nümunələrinin olması, yetərli ziyarət yerlərinin mövcudluğu, mədəni təcrübə cəlb ediliyin əsas ünsürlərini təşkil etmiş olur.

Problemin formalaşdırılması. Mədəni irs və mədəniyyətin turizm ehtiyatları kimi beynəlxalq miqyasda geniş istifadə olunması, əsas turist cəlb edici amil və turizm məhsulunun tərkib hissəsi kimi formalaşması ondan istifadəni aktuallaşdır. Mədəni irs resurslarının reyestrinin aparılması, bu sahədə mövcud olan beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi problemin qoyuluşunun əsas istiqamətlərini əks etdirir və bunlar aşağıdakılardan ibarətdir:

-Beynəlxalq miqyasda mədəniyyətlərin və mədəni irsin turizm resursları kimi istifadə olunmasının genişlənməsi;

-Fərqli mədəniyyətlərin, ənənələrin, sənətkarlıq nümunələrinin turizm məhsuluna çevrilməsi;

-Xalqların həyat tərzinə, ənənələrinə, qloballaşmanın təsirlərinin artması;

-Mədəni irs resurslarının seçilməsi, dəyərləndirilməsi və reyestrində fərqli yanaşmaların mövcudluğu.

Mədəni resurslardan istifadə olunması turizm sənayesində müxtəlif yanaşmaları özündə əks etdirir ki, bu da mədəni müxtəlifliyin qorunmasını tələb edir. Müxtəlif xalqların öz yaradıcılıqlarının turizm məhsuluna çevrilməsində onların unikallığı və cəlb ediciliyi əsas rol oynayır.

Tədqiqat regionunda mədəni irsin öyrənilməsi, qeydiyyatı, intraktiv xəritələrinin tərtibi və reyestrinin aparılması gələcəkdə həmin resursların turizm məhsulu kimi istifadə olunmasına imkan verir. Regionun mədəni dəyərlərinin turizm resursları kimi istifadə olunması yerli əhalinin intellektual, emosional, əxlaqi və mənəvi, mədəni dəyərlərinin turizm məhsuluna çevrilməsində prioritet olmasıdır [10]. Mədəni dəyər irsinin iqtisadi inkişaf vasitəsi kimi investisiya cəlb edən amil kimi formalaşması əhalinin məşğulluğunun artmasına və əlavə gəlir mənbəyi yaratmağa imkan verəcəkdir.

Mədəniyyət və mədəni irsin turizm məhsuluna çevrilməsində mövcud təhlillər onların cəlb edicilik amillərini, turistik baxımdan özəlliklərini, fərqli yanaşma tərzini, insanların dünya görüşünü əks etdirməsini, yeni mədəniyyətlərlə tanışlığını əks etdirmiş olur. Xüsusilə istirahət-sağlamlıq məqsədli səyahətlərin böyüməsi fonunda mədəni irsi dərk etmə turizm məhsulu kimi təqdim olunması beynəlxalq turizm bazarında geniş yayılmışdır [10]. Mədəni resurslara tələbatın artması turistin istəklərinin obyektləri və vasitələrinin iqtisadi inkişaf kriteriyalarını artırmışdır.

Məqalənin məqsədi Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irs resurslarının turizm baxımından qiymətləndirilməsi, reyestrinin aparılması və onun iqtisadi inkişafda rolunun müəyyən edilməsindən ibarətdir. Tədqiqat regionunda mədəni irsin qiymətləndirilməsi aşağıdakı elmi vəzifələri görür:

-mədəni resursların reyestrinin müəyyən edilməsi;

- mədəni irs və turizm dəyərlərinin iqtisadi effektivliyin müəyyən edilməsi;
- regionun mədəni irs resurslarının qiymətləndilməsi;
- mədəni turizm məhsullarının yaradılması və davamlı turizmin inkişafında rolunun müəyyən edilməsi.

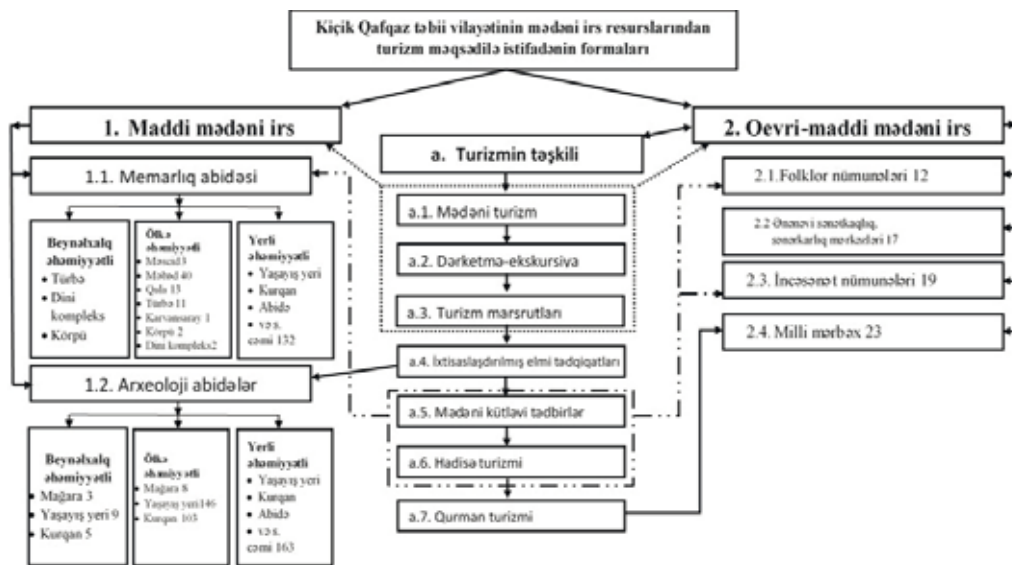
Mədəni resursların qiymətləndilməsi üzrə araşdırmaların təhlili göstərir ki, bu sahənin turizm məhsuluna çevrilməsi bölgənin cəlbediciliyini artırmaqla yanaşı, kütləvi turist axınlarının təmin olunmasına imkan verir. Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irs resurslarının müəyyənləşdirməsində maddi və qeyri-maddi irs məlumat bazasının yaradılmasından ibarətdir. Mədəni irsin reyestrində arxeoloji, memarlıq, mədəniyyət, etnoqrafiya, tarixi qoruqlar, memarlıq ansambları, dini ocaqlar və etnoparkların qeydiyyatı, informasiya bazasının yaradılması, intraktiv xəritələrin tərtibi vacibdir. Regionda mədəni resurslara aid bazaların yaradılmasında maddi və qeyri-maddi mədəni irs nümunələrini əks etdirən qeyri-maddi irs nümunələri, milli adət və ənənələr, tarixi toponimlər, folklor, bədii sənət, tarixi-mədəni əhəmiyyətə malik binalar, tikililər, əşyalar, unikal təbii ərazilər və obyektlər, məqbərələr, qoruqlar, arxeoloji komplekslər, milli kulinariya nümunələrinin toplanması və istifadə imkanlarını müəyyən etməkdən ibarətdir.

Kiçik Qafqaz təbii vilayətinin mədəni irs resurslarının turizm məhsuluna çevilməsi üçün onun cəlbedicilik amillərinin müəyyən edilməsi və beynəlxalq metodikaya əsaslanmaqla destinasiyanın digər resursları ilə birgə istifadə olunması ilə mümkündür. Onu da qeyd edək ki, destinasiyanın mədəni irs resurslarının verdiyi üstünlüklərdən yararlanmaqla mədəni turizm formalaşdırılması geniş mənada bu destinasiyaların, kiçik tarixi şəhərlərin alternativ turizm məhsulları təqdim etməklə iqtisadi-sosial təsirlərə və rəqabət üstünlüyünə şərait yaradır.

Azərbaycanda maddi mədəni irs nümunələrinin UNESCO irs siyahısına daxil edilməsi ölkənin turizm potensialın təbliğində, eyni zamanda turistlərin cəlb olunmasına imkan verir. Maddi irsin beynəlxalq status alması xarici turistlərin, xüsusilə Avropa segmentinin cəlb olunmasına imkan verir. Azərbaycan memarlığının ümumdünya mədəni irs siyahısına Şirvanşahlar Sarayı və Qız Qalası ilə birlikdə İçəri şəhər və Qobustan Qayaüstü rəsmləri və s. 13 maddi, həmçinin 7 qeyri-maddi irs nümunələri UNESCO dünya irsi siyahısına daxil edilmişdir ki, bu da mədəni turizmin inkişafına təkan verən amillərdəndir [3]. Kiçik Qafqaz regionundan UNESCO irs siyahısına Şuşa Tarixi və Memarlıq Qoruğu aid edilsə də, gələcəkdə onların sayının artırılması üçün mədəni irsin yenidən qiymətləndilməsi və reyestrinə ehtiyac vardır.

Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irs resursları tarixi-memarlıq abidələri, arxeoloji, etnoqrafik, sənətkarlıq nümunələrindən ibarətdir. Regionda turizm sektorunun innovasiyalı və dayanıqlı inkişafını dəstəkləyən səmərəli dövlət dəstəyi sisteminin formalaşdırılmasının real imkanlarını aşkara çıxarmaqda əhəmiyyətli rol oynayır. Təbii vilayətdə mədəni resursların təsnifatında

memarlıq abidələri, arxeoloji, etnoqrafik, qeyri-maddi irs, ənənələr, dekorativ tətbiqi sənət, milli klunariya nümunələri ilə zəngindir.

Şək. 1. Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irs resurslarından turizm məqsədilə istifadənin formaları.

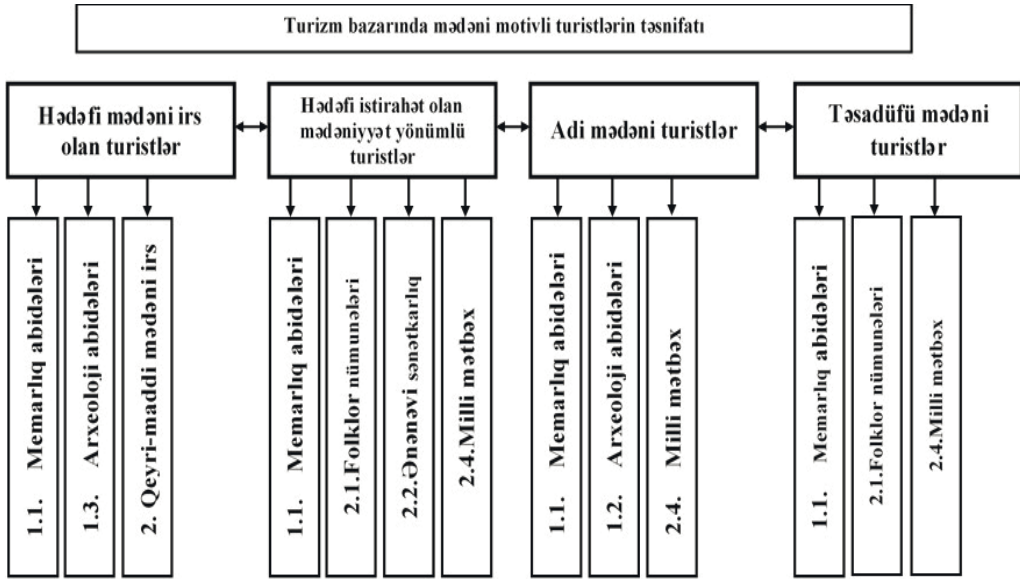
Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irsin əsas hissəsi beynəlxalq və ölkə əhəmiyyətli abidələrdən ibarətdir ki, bu da müxtəlif məqsədli turizm növlərinin inkişafına şərait yaradır. Turistlərin mədəni irs motivlərinə görə cəlbedici amillərin qruplaşdırılarkən beynəlxalq əhəmiyyətli və UNESCO irsinə aid olan abidələrin üstünlüyünü görmək mümkündür [2].

Tədqiqat regionunda beynəlxalq və yerli əhəmiyyətli abidələrin beynəlxalq və yerli turizmdə istifadə imkanlarını aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

-Memarlıq abidələrinin cəlbediciliyi. Bu beynəlxalq əhəmiyyətli mədəni irs nümunələrindən ibarətdir ki, bunlarda Şuşa şəhərinin tarixi memarlıq abidələri, Xudəfərin körpüləri, Alban irs nümunələrini aid etmək olar. Eyni zamanda regionda ölkə əhəmiyyəti daşıyan tarixi-memarlıq abidələri beynəlxalq turizm baxımından cəlbediciliyini saxlayır. Belə memarlıq abidələri hədəfi mədəni irs və istirahət olan turizm seqmentində cəlb etmiş olur. Memarlıq abidələrinin müəyyən bir ərazidə asanlıq yaratması, bir-birə yaxın yerləşməsi cəlbediciliyin artımış olur.

-Arxeoloji abidələrin cəlbediciliyi. Tədqiqat regionunda beynəlxalq əhəmiyyətli arxeoloji abidələrin sayı 17, ölkə əhəmiyyətli olanlar isə 230-dan çoxdur. Bu abidələr beynəlxalq turizmdə ixtisaslaşdırılmış turlar, mədəni irsin öyrənilməsi məqsədilə geniş istifadə oluna bilər. Beynəlxalq turizmdə arxeoloji abidələr hədəfi mədəni irs olan turistləri daha çox cəlb edir. Eyni zamanda,

ixtisaslaşdırılmış təsadüfi mədəni irs turist segmentində arxeoloji abidələri seçmiş olur.

Şəx. 2. Turizm bazarında mədəni motivli turistlərin təsnifi.

Mədəni turizmdə hədəfi mədəni irs olan turistlərin cəlb olunmasında Şuşa şəhəri, Ağdam, Kədəbəy, Kəlbəcər, Xocavənd rayonlarının memarlıq nümunələri, Qazax, Ağdam, Ağstafa rayonlarının arxeoloji nümunələrini qeyd etmək olar. Hədəfi mədəni irs olan turistlər üçün kütləvi mədəni tədbirlərin, elat ənənələrinin, etnoqrafiya nümunələrinin cəlbədarlığı roludur [4]. Tədqiqat regionunda bu sahədə keçirilən kütləvi tədbirlər mədəni irsin təqdim olunması baxımından əhəmiyyətli olmaqla yanaşı, hədəfi mədəniyyət olan turistləri cəlb etmiş olur. Bunlara misal olaraq Gədəbəydə beynəlxalq yaylaq festivalını, Şuşada keçirilən musiqi və mədəniyyət tədbirlərini, Gəncə şəhərində keçirilən “Şərab” festivallarını qeyd etmək olar.

Mədəni motivli turistlərin cəlb edilməsində qeyri-maddi irs nümunələri kütləvi tədbirlərin keçirilməsi ilə mümkündür. Regionda mövcud olan etnoqrafik nümunələr, ənənəvi sənətkarlıq, folklor, ənənəvi musiqi, yerli kulinariya nümunələri ilə bağlı kütləvi tədbirlərin keçirilməsi beynəlxalq turizm məhsulu kimi formalaşdırılmasına imkan verir. Elat ənənələrinə uyğun olaraq “yaylaq festivalı”, musiqi ənənələrinə uyğun olaraq “klassik musiqi” və “aşiq və saz festivalı”, ənənəvi sənətkarlıqla bağlı taxta üzərində oyma, qalayçılıq, dəmirçilik sənətləri, xalçaçılıqla bağlı kütləvi tədbirlərin keçirilməsi mümkündür. Onu da qeyd etmək ki, bölgədə turizmin müxtəlif növlərinin inkişafında qeyri-maddi irs təkanverici rol oynaya bilər. Hədəfi mədəniyyət və digər məqsədləri

olan mədəni irs, istirahət, ekoloji, aqroturizm motivli turistlərin cəlb olunmasına şərait yaradır.

Mədəni irsdən istifadənin faydalarını müəyyən edən əsas məhsul, bu faydaları istehlak ediləcək bir turistə yönələn maddi məhsul və əlavə dəyər yaratmasıdır. Tədqiqat regionda əsas memarlıq, arxeoloji abidələr mədəni turizm baxımından daha çox istifadə olunan əsas məhsul kimi təqdim olunur. Qeyd olunan mədəni irsin istifadəsi onun məhsul halına gətirilməsi ilə müəyyən edilir ki, bu da onların cəlbediciliyini artırmış olur. Bununla yanaşı, regionun beynəlxalq əhəmiyyətli arxeoloji abidələrinin geniş ərazidə yayılması gəlmə turizmə istiqamətlənən məhsulların təqdim olunmasına imkan verir. Mədəni irsin əlavə dəyər yaradılması isə icmaların ənənələri və yaradıcılıq nümunələrinin turizm baxımından dəyərləndirilməsindən ibarətdir.

Qeyri-maddi irs nümunələrindən ibarət olan etnoqrafiya, folklor, ənənəvi irs, yerli kulinariya icmaların həyat tərzini yerli əhali üçün əlavə gəlir mənbəyi və dəyər zənciri yaratmış olur. Bölgə üçün səciyyəvi olan ənənəvi sənətkarlıq, folklor nümunələrindən ibarət turizm məhsullarının yaradılması ilə bu sahədə əlavə gəlir mənbəyi yarada bilər.

Gəncə, Şuşa, Gədəbəydə keçirilən beynəlxalq və ölkə miqyaslı festivallar maddi irs nümunələri ilə yanaşı, qeyri-maddi irsə aid olan ənənələrin, etnoqrafik nümunələrin təqdim olunması geniş yayılmışdır. Bu festivallara aid turizm məhsullarının formalaşdırılması, icmaların iştirakının təmin olunması qeyri-maddi məhsullar üzrə əlavə dəyər zəncirinin yaradılmasına imkan verir.

Statistik məlumatların təhlili göstərir ki, regiona gələn turistlərin sayı 350 minə yaxındır ki, bunun da əsas hissəsi istirahət məqsədilə gələnlərdən ibarətdir. Bölgənin 30 il müddətə qədər mövcud olan dondurulmuş münəqqişənin olması gələnlən turistlərin dinamikliyinə mənfi təsir etmişdir. Bölgədə ənənəvi turizm növləri ilə yanaşı mədəni turizm məhsullarının təqdim olunması kütləvi turist axınlarına səbəb olardı. Belə mədəni irs məhsulları hədəfi istirahət olan turistlərə də təqdim etmək mümkündür ki, bu da onların asudə vaxtının səmərəli keçirilməsinə, yeni mədəni irs marşrutlarının formalaşmasına şərait yaradır.

Kiçik Qafqaz təbii vilayətində mədəni irs nümunələrindən turizm məqsədilə istifadə olunması üzrə aşağıdakı nəticələri qeyd etmək olar:

-Mədəni irs resurslarının reyestrinin təhlili göstərir ki, onların təsnifatında yeni yanaşmaların tətbiqi vacibdir. Bu yanaşmalar resursların beynəlxalq turizmdə istifadə olunması, onların müasir vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ilə mümkündür.

-Mədəni irs resursları turizmin bir çox növlərinin və növ müxtəlifliyinin təşkilinə imkan verir. Bu baxımdan tədqiqat regionunda olan beynəlxalq əhəmiyyətli memarlıq və arxeoloji abidələrin mədəni turizmin müxtəlif növlərində istifadə olunmaqla yanaşı, hədəfi mədəni və istirahət turizmi yerli və xarici turistlərin cəlb olunmasına imkan verir.

-Region qeyri-maddi irs nümunələrindən etnoqrafiya, folklor, ənənəvi irslə bağlı zəngin resurslara malikdir. Bu resurslar vilayətin bir çox inzibati ra-

yonlarında yayılıb. Qeyri-maddi irsə əsaslanan turizm məhsullarının formalaşdırılmasında kütləvi tədbirlərin, yarmarka və festivalların keçirilməsi hadisə və digər turizm növlərinin inkişafı üçün baza rolu oynaya bilər. Bu da hədəfləri istirahət, əyləncə və hadisə təyinatlı turistlərin cəlb olunmasına imkan verir.

-Regionun zəngin arxeoloji abidələri, həmçinin bu sahədə son illər aparılan qazıntılar hesabına bir çox qədim yaşayış yerlərinin aşkar edilməsi beynəlxalq turizmin inkişafında əvəzsiz rola malikdir. Arxeoloji abidələrin cəmləşdiyi mərkəzlər həm ixtisaslaşdırılmış turizmin, həm də hədəfi mədəni irs olan turizm növlərinin cəlb edilməsinə şərait yaradır.

ƏDƏBİYYAT

1. E-Qanun "Turizm Reyestrinin aparılma Qaydası"nın təsdiqi. Bakı, 2020, elektron resurs
2. Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Bakı, 2016, 100 s.
3. Azərbaycan Respublikasında daşınmaz tarixi-mədəniyyət abidələri. Bakı, 2001, 162 s. Elektron resurs.
4. Məmmədov N. İşğal altındakı tarixi-dini abidələrimiz Bakı: Nurlar, 2015, 96 s.
5. International Journal of Scientific Management and Tourism, 2017, v. 3 № 1 pp 111-121 Fondevilla J.F., Puiggrós, E., Muñoz, M. y Berbel, G.: Cultural tourism in Barcelona: An empirical analysis of information from different types of establishments.
6. Spring 2011 Cultural Tourism Products: A Case Study in the Xi'an City Yining Zhang University of Nevada, Las Vegas
7. Cultural and Heritage Tourism 2016: A Handbook for Community Champions Includes bibliographic references and index
8. Cultural tourism and world heritage kulturni Cestivni ruch a svetove dedictvi ing. Patrik Kajzar, ph.d. XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách Hustopeče 18.–20. 6. 2014
9. Бугров Д.В. Уральский федеральный университет Екатеринбург, Россия историческое наследие и этнокультурные традиции как ресурс развития туристского потенциала регионов. DOI 10.15826/izv2.2017.19.4.079 УДК 338.48 + 379.81 + 39(069) + 902.2
10. Аигина Е.В. старший научный сотрудник МГУ им. М.В.Ломоносова, Москва eaigina@yandex.ru Возможности развития культурного туризма в зоне Великого Шелкового Пути.
11. Сушинская М.Д. Культурный туризм: учебное пособие. СПб.: СПбГУЭФ, 2010, 128 с

ОЦЕНКА РЕСУРСОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА В РЕЕСТРЕ (МАЛЫЙ КАВКАЗСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ РЕГИОН)

В.С.ДАРГАХОВ, С.А.ТАЛИБОВ, Г.В.МАММАДОВ

РЕЗЮМЕ

Образцы культурного и материального наследия отличаются своей привлекательностью в качестве ключевого направления будущей стратегии развития туризма. Использование культурного наследия в туризме, одна из главных задач XXI века, привело к презентации существующих материальных и нематериальных ресурсов каждой страны в международном туризме. В то же время использование материального и нематериального наследия людей в индустрии туризма дало импульс дополнительному доходу и

устойчивому развитию сообществ. База ресурсов культурного наследия включает образцы материального и нематериального наследия, национальных ценностей и традиций, созданных людьми.

Ключевые слова: материальное и культурное наследие, реестр туристических ресурсов, Малый Кавказский природный регион, культурный туризм, культурные продукты.

ASSESSMENT OF RESOURCES OF CULTURAL HERITAGE IN AZERBAIJAN AND POSSIBILITIES OF APPLICATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE REGISTER (SMALL CAUCASIAN MEDICAL REGION)

V.S.DARGAHOV, S.A.TALIBOV, G.V.MAMMADOV

SUMMARY

Examples of cultural and material heritage differ in their attractiveness as a key direction in the future development strategy of tourism. The use of cultural heritage in tourism, one of the main challenges of the XXI century, has led to the presentation of the existing tangible and intangible resources of each country in international tourism. At the same time, the use of the tangible and intangible heritage of the people in the tourism industry has given impetus to additional income and sustainable development of communities. The base of cultural heritage resources includes examples of tangible and intangible heritage, national values and traditions created by the people.

Keywords: material and cultural heritage, register of tourism resources, Lesser Caucasus natural region, cultural tourism, cultural products.

Bu iş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun maliyyə yardımı ilə yerinə yetirilmişdir – Qrant № (EIF-ETL-2020-2(36)-16/12/2-M-12